

Kan synlig politi forebygge utelivsrelaterte voldstiltfeller?

en teoretisk oppgave

av

Sindre Hamre Lotsberg

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-O)

Politihøgskolen avd. Oslo

2012

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
1.1 Tema og problemstilling.....	1
1.2 Begrep og avgrensninger.....	1
2. Metode.....	3
3. Problemet.....	4
3.1 Økning i voldstiltfeller?.....	4
3.2 Travle helger, fulle fyllearrester.....	5
3.3 Ulike virkelighetsbeskrivelser.....	6
3.3.1 Media.....	6
3.3.2 PF.....	6
3.3.3 POD.....	7
4. Synlig politi.....	9
4.1 Politiets forebyggende virksomhet.....	9
4.2 Synlig politi i praksis.....	9
4.3 Hva sier forskningen om synlig politi?.....	11
4.3.1 Strategier om forebyggende politiarbeid.....	11
4.3.2 Forsøk med nærpoliti i Danmark.....	12
4.3.3 "Hot Spot Policing".....	12
5. Hva er virkningen?.....	14
5.1 Forebygger synlig politi?.....	14
5.2 Trygghetsfølelsen som en trygghetsfaktor?.....	15
6. Oppsummering og avslutning.....	17
7. Litteraturliste.....	18
8. Selvvalgt pensum.....	19

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

”Vi kaller det bare «dyreparken»” (Stavanger Aftenblad, 2011)

Dette sitatet er hentet fra Stavanger Aftenblads nettavis. Avisen siterer en innsatsleder i Stavangerpolitiet. Det beskrives i artikkelen at Stavanger sentrum er som en dyrepark i helgene. I dyreparkbegrepet legger politiet at personer som går på byen er til dels svært aggressive og at det er umulig å vite når det ”smeller” og blir slåsskamp med varierende grad av skadeomfang.

Problemet er at vi har like mange politifolk i byen i 2011 som vi hadde i 1983. Siden da har Stavanger nesten doblet innbyggertallet, og antall utesteder har økt fra 20 til 100. Vi burde hatt dobbelt så mange politifolk i byen i helgene. Det viktigste arbeidet vi gjør er å være synlige, og å forebygge at noe skjer, sier Solgård (Stavanger Aftenblad, 2011).

Dette er et tema som har vært omhandlet i stor grad i norske medier høsten 2011, hvor det har vært et stort fokus på utelivsrelatert vold. Overfallsvoldtektbølge i Oslo fikk mye oppmerksomhet og en ”politiaksjon”, og også politiet i Stavanger har lansert en særskilt aksjon for å få bukt med voldstilfeller i sentrumsområder.

Problemstillingen jeg ønsker å se nærmere på blir derfor som følger: Kan synlig politi forebygge utelivsrelaterte voldstilfeller?

Jeg vil innledningsvis foreta en avgrensning av problemstillingen og definere hva jeg legger i de ulike begrepene. Dette for å sikre en felles forståelse. Deretter vil jeg presentere en begrunnelse for metoden jeg har valgt for å svare på problemstillingen, før jeg i større grad presenterer problemet slik at det blir mer konkret. Så vil jeg redegjøre for ulike valg og strategier man har i arbeidet med dette problemet. Hva blir gjort, og hva ønsker man å oppnå? Til slutt vil jeg avslutte med å se på hvilken effekt de ulike metoder kan se ut til å ha.

1.2 Begrep og avgrensninger

I begrepet synlig politi legger jeg først og fremst at det er uniformert politi og uniformerte politibiler i gatene. Disse kan da sees av dem som er ute på byen. Det er ulike varianter av synlig politi. Da tenker jeg på at det vil variere i hvor stor grad politiet er oppsøkende og tar kontakt med personer når de er ute på patrulje. Det kan være å snakke med utelivsbransjen,

snakke med dørvaktene der hvor det tradisjonelt kan være problemer. Ut fra egen erfaring virker det også å være godt mottatt hos ”kunden” når utesteder ble besøkt også når det ikke var noe spesielt som hadde skjedd. Det ble gitt inntrykk av at de følte seg sett, og at de oppfattet seg selv som en mer respektert samarbeidspartner ved at det ikke alltid måtte være noe som var gått galt for at politiet skulle dukke opp. Vi fikk tilbakemeldinger om at det var fint de ble besøkt også i ”fredstid”.

Utelivsrelaterte bruker jeg med tanke på både tid på døgnet og hvor hendelsen skjer. Med dette mener jeg at jeg forholder meg i hovedsak til kveld og natt i forbindelse med når folk er ”på byen” og da gjerne styrt av åpnings- og skjenketider på puber og nattklubber. I forhold til hvor jeg definerer utelivsrelaterte er dette litt mer flytende, men vil være hendelser i forbindelse direkte med utelivsbransjen eller i drosje-, matkøer eller lignende ansamlinger som oppstår som en følge av utelivet.

Begrepet voldstilfeller vurderer jeg for å være forholdsvis vidt og omfattende. Det vil det også være i min oppgave da jeg ikke vurderer det som hensiktsmessig å avgrense dette i særlig grad. Selv om vold som fører til skader, sykehusinnleggelse eller hva som verre er vil være mer alvorlig enn blåøye og overflatesår vil jeg tro at det ofte er de samme mekanismene som spiller inn i hvilken grad dette vil bli utført. Det vil være tilfeller av både legemsfornærmelser, legemsbeskadigelser og også trusler kan komme inn under det jeg legger i begrepet voldstilfeller.

Jeg vil se på temaet gjennom mine egne erfaringer, gjennom inntrykk og bilde som publiseres gjennom media, og gjennom det som finnes av aktuell litteratur. Da jeg hadde praksisplass i Stavanger vil mine egne erfaringer fra et politiperspektiv være hentet derfra. Ellers er den nasjonale pressen stort sett opptatt av hva som skjer i hovedstaden, og slik vil jeg kunne hente materiale og erfaringer gjort på området der. Videre vil jeg anvende litteratur og undersøkelser på området. Dette vil i stor grad være hentet fra andre steder i inn- og utland, men jeg vil se på mulighetene til å trekke betraktninger fra disse inn mot mitt hovedfokus.

Videre vil det i hovedsak være fokus på helgerelaterte problemer, selv om de samme symptomer etter all sigende vil være de samme også utenfor helg/helligdag. Jeg mener det vil være mer relevant å forholde seg til helg da det er da det er mest folk ute og også statistikken viser at det er da de fleste voldstilfeller inntreffer.

2. Metode

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave. Måten jeg vil gå frem på er å presentere ulike sider av hvordan situasjonen er nå. Her vil jeg vise hvordan media vinkler sitt syn på saken, hvordan politiet selv ser på situasjonen og hva forskningen sier. Innenfor politiet ser jeg det som interessant og også se om det er forskjell mellom synet til Politidirektoratet (POD) og Politiets Fellesforbund (PF), og også gå inn på motiver bak en eventuell diskrepans mellom disse instansene.

Jeg vil også redegjøre for min egen bakgrunn og litt om valget for å skrive om dette temaet. Noe av grunnen til at jeg ser dette som en aktuell oppgave er mine erfaringer med hvordan Stavanger, hvor jeg hadde praksis, har organisert utelivet sitt. Det er et begrenset område av sentrum hvor utestedene er lokalisert. Med noen unntak har du oversikt over de stedene hvor det samles folk ved å stå på et fåtall plasser i sentrum.

Noe som kan bli en utfordring er min forforståelse. Jeg har veldig tro på at synlig politi har en god effekt, og dette kan være med på å farge hvordan jeg velger å tolke de resultatene jeg finner. Jeg vil allikevel tilstrebe å presentere dette objektivt da jeg er klar over at jeg har den forforståelsen jeg har.

Siden dette er et aktuelt tema, har jeg også valgt å bruke en del avisartikler og avisoverskrifter. Dette for å se hvordan medias fremstilling av situasjonen stemmer overens, med statistikk og litteratur på området. Eventuelle forskjeller vil jeg og forsøke å belyse. Media er også gjennom sin rolle som ”den fjerde statsmakt” med på å sette dagsorden for hva som skal være aktuelt, og derfor ser jeg det som interessant også å se på saken ut fra hvilket perspektiv de kan ha.

I drøftingen min vil jeg kombinere teorier om forebygging med teorier om trygghet og så relatere dette til egen erfaring. De tiltakene jeg vil se nærmere på vil i hovedsak ligge innenfor den situasjonelle og lokalorienterte delen av forebyggende politiarbeid.

For å komme frem til mitt selvvalgte pensum tok jeg kontakt med veileder som anbefalte meg flere mulige bøker. De tre bøkene jeg endte opp med å bruke var blant disse bøkene jeg fikk tips om.

3. Problemet

3.1 Økning i voldstiltfeller?

Når en skal se på om det har vært en økning i voldstiltfeller vil det være aktuelt å se på statistikk. Statistikken viser at det har vært en økning i den registrerte voldskriminaliteten. Mens det i 1993 ble registrert 16100 anmeldte tiltfeller av voldskriminalitet var dette tallet økt til 26200 anmeldelser i 2008. (Thorsen, Lid, & Stene, 2009, s. 46)

Det som allikevel må tas høyde for her er om dette tilsvarer en reell økning i antallet voldstiltfeller, eller om det bare er en økt tilbøyelighet til å anmelde vi her ser.

For voldsepisoder – spesielt trusler, men også vold – ser det derimot til at tilbøyeligheten til å anmelde har økt noe de siste årene. Ut fra anmeldelsesstatistikken på 1990-tallet virker det rimelig å anta at tilbøyeligheten til å anmelde trusler og fysisk vold, spesielt legemsfornærmelser, også har vært økende tidligere. (Thorsen, Lid, & Stene, 2009, s. 21)

Her vises det til tegn på at det har vært en endring i forhold til anmeldelsestiltbøyeligheten. Dette ser jeg også i sammenheng med at den primære uformelle kontrollen må kunne sies å være svekket, og da spesielt i urbane områder som jeg har valgt å se på i denne besvarelsen.

Vår type samfunn er preget av at vi kjenner hverandre mindre. Den primære kontroll blir derfor relativt sett av mindre omfang. De primære står nær. De kan derfor være spesielt effektive i å hindre uønskede handlinger. Men samtidig som den primære kontroll er redusert i omfang, er det skjedd en voldsom vekst i den sekundære kontroll (Christie, 1997, s. 93)

Christies beskrivelse kan settes sammen med en økt aktivitet fra politiet og at de derfor på eget initiativ vil kunne oppdage mer kriminalitet uten at det nødvendigvis betyr at det har blitt mer vold.

Disse tallene jeg her har vist til representerer generelle tall i forhold til voldsforhold og er ikke definert til verken geografi eller tid på døgnet. I forbindelse med en høringsrunde uttaler flere politimestere seg om voldsproblematikken. De uttaler seg i forhold til skjenketidene som jeg ikke vil gå inn på, men det kan allikevel være interessant da de sier noe om når og hvor det forekommer voldstiltfeller i ulike distrikt.

Politimesteren i Vestfold opplyser at ”Over halvparten av all anmeldt voldskriminalitet skjedde i helgene, natt til lørdag og natt til søndag, mellom midnatt og kl. 0400 (...) overvekt av voldshandlingene skjedde i byene i nærheten av- eller på vei hjem fra et skjenkested. (...) politimesteren

i Troms viser til at ”En gjennomgang av voldssaker i Tromsø sentrum i 2000 og 2007 viste at av totalt 70 saker lørdag/søndag var ca 60 vold utøvet mellom midnatt og frem til 0600, med et solid flertall mellom midnatt og 0400” (Killengreen, 2010)

På bakgrunn av statistikken som nevnt ovenfor, uttalelsene fra politimestrene, utallige medieoppslag samt min egen erfaring vil jeg i hvert fall komme med en påstand om at det tilfeller av vold knyttet til uteliv og sentrumsområder.

3.2 Travle helger, fulle fyllearrester

Jeg vil nå drøfte hvordan dette temaet kommer frem i lyset. Media har som mål å tjene penger ved å selge aviser og annonseplass, og lager saker ut fra hva som har nyhetsinteresse. Derfor vil en ikke, i hovedsak, se store avisoppslag som ”Rolig helg for politiet” og lignende. En finner selvfølgelig også disse overskriftene, og da gjerne i sammenheng med økt fokus som ”saken” har fått den siste tiden. Men allikevel vil jeg si at avisene har større interesse av å skrive om noe negativt som har skjedd i motsetning til hva som ikke har skjedd. ”X-antall personer slått ned på byen” er en mer spennende overskrift enn ”Alle gikk blide og fornøyde hjem fra byen – ingen voldsepisoder”. Jeg karikerer her for å få frem poenget mitt.

Jeg vil også trekke inn et eksempel fra min egen praksisperiode hvor jeg jobbet natt til 1.mai. Første mai var i 2011 på en søndag og det var mye som lå til rette for at dette kunne bli en travel vakt. Det var fint vær, russetid, natt til 1.mai som tradisjonell festdag og alt det innebærer. Videre fortalte veilederen min meg om hans første opplevelse av skikkelig ”gateslag” som skjedde da han jobbet natt til 1.mai mens han var student. På den måten ble jeg innstilt på at det sikkert kom til å bli en hektisk vakt med mye å gjøre.

Det skulle allikevel vise seg å bli en meget rolig vakt. Selv om antagelsene slo til om at det var mye folk på byen var det allikevel lite som krevde at politiet måtte gripe inn. Vi var mange patruljer på jobb og disse var stort sett i sentrum og gikk fotpatrulje rundt om i områdene hvor folk samles og hvor det gjerne blir bråk. Resultatet ble at det var en meget rolig kveld og eneste ordensoppdraget min patrulje var på som medførte en reaksjon fra oss var en litt for full dame som fikk overnatte i ”fyllearresten” og ble anmeldt for forstyrrelse av offentlig ro og orden. Hun hadde heller ikke gjort noen noe fysisk, men var litt for full og ble et uromoment.

Dette er lite i forhold til hva en vanlig helg vanligvis innebærer, og i hvert fall i forhold til hva som normalt blir resultatet av en helg med så mye folk ute. Det jeg også merket meg var at mange kom bort til oss og sa at de syntes det var kjekt å se så mye politi på byen. De følte

seg trygge og det gjorde at de hadde det mye hyggeligere på byen enn hvordan de vanligvis hadde det. Dette merker jeg også hjelper på motivasjonen for å være med på patruljetjeneste, da en får positiv tilbakemelding fra publikum om at de setter pris på jobben vi gjør. Det gjør at det føles nyttig og at vi utgjør en positiv forskjell for publikum.

3.3 Ulike virkelighetsbeskrivelser

Når utelivet en lørdagskveld skal beskrives vil ulike aktører beskrive hendelsene på ulikt vis, alt avhengig av formålet med beskrivelsen. Hvem som har ”sannheten” er ofte vanskelig å avgjøre, og kanskje heller ikke så viktig, men jeg synes det er interessant å se på hva som kan være motivasjonen til de ulike ”virkelighetstilbyderne” i forhold til hvordan de velger å presentere sin versjon av sannheten.

3.3.1 Media

Når jeg skal se på hvordan media fremstiller en sak kan det være greit å se på hva som er motivasjonen til media. Denne motivasjonen må kunne sies å være todelt mellom det å tjene penger og det å fungere som en fjerde statsmakt. I sammenheng med dette ligger det trolig også et aspekt av yrkesstolthet. En skriver ikke hva som helst bare for å selge aviser og tjene penger. Media har en funksjon som tilsier at de skal belyse virkeligheten og kunne sette spørsmålstegn eller rette oppmerksomhet mot forhold ved samfunnet som er verdt å gjøre det med. Som nevnt vil det selge mer med ”tabloide” overskrifter enn overskrifter som ikke har den samme sjokkeffekten. Avisene vil derfor fokusere på de hendelsene som selger, og dette kan medføre at det skapes et inntrykk av at det er verre tilstander enn det egentlig er. Det som kommer ut til folket er jo hvor ille det er siden det ikke blir skrevet nyheter om de helgene hvor det er stille og rolig. Dette er et bilde som selvfølgelig må nyanseres i forhold til hva som faktisk blir presentert. Da det høsten 2011 var fokus på situasjonen med utelivsrelaterte voldshendelser kom det også opp nyhets saker som kunne indikere at det hadde vært en stille og rolig helg ”Null vold i sentrum – I helgen var det ingen registrerte voldstiltfeller i sentrum” (Rogalands Avis, 2011).

I hovedsak vil, slik jeg ser det, medias vinkling være tjent med å gi en tabloid fremstilling. Dette kan føre til en overrepresentasjon av saker om hvor ille det er.

3.3.2 PF

En annen aktør i saker hva angår uttalelser om politiets utøvende virksomhet er Arne Johannessen og PF. ”I helgen er du trygg - Aksjon gir ekstra politifolk i gatene (...) Det er viktig for oss å vise at bedre bemanning gir et tryggere samfunn,” (VG Nett, 2008). Dette

utsagnet kom i forbindelse med at politiet flere steder i landet, på eget initiativ jobbet dugnad en helg. PF sin motivasjon for måten de uttaler seg i media på må kunne antas å være tredelt: flere politifolk i jobb, å øke sikkerheten til dem som *er* på jobb, men også å øke sikkerheten til befolkningen. PF ønsker å vise at ved å få flere politifolk ut i gatene vil sikkerheten til den øvrige befolkningen øke. Derfor vil PF være tjent med et fokus som viser at det blir tryggere for folk flest med mer politifolk i gatene, men de har også interesse av å vise at det er mange og krevende oppgaver politiet må håndtere.

På denne måten vil det tjene PF sin sak å få presentert at flere politifolk i gatene kan være med på å skape et tryggere samfunn. Ved å gjøre dette håper de å være med på å sette dagsorden, og påvirke beslutningstakere til å bevilge mer penger. Ved å få mer penger blir mulig å ansette mer folk som igjen vil kunne føre til flere folk i jobb, økt sikkerhet for politifolk og økt sikkerhet for befolkningen. På den måten søker PF å få dekket sine mål ved å uttale seg i media som de gjør.

Ofte kan PF ha interesse av fokus på de samme tabloide sakene som media, de er også i stor grad avhengig av media for å nå ut til folk med sitt syn. Innfallsvinkelen blir likevel en annen: PF, som er en arbeidstakerorganisasjon, ønsker å støtte tjenestemennene og bidra til å forbedre deres vilkår, mens media skal ivareta samfunnets informasjonsbehov, de skal selge og ikke minst: de skal kunne innta en kritisk holdning til politiets arbeid.

3.3.3 POD

POD har en mer kompleks utfordring når det gjelder *hva* de velger å formidle til media og *hvordan* og *når* de velger å gjøre det. Siden de til en viss grad er underlagt en politisk ledelse må de fungere som et apparat som er med og opprettholder tilliten til den politiske ledelsen. Samtidig er de et fagorgan som skal være politisk uavhengig og må tale for etaten både i forhold til satsningsområder og pågående saker. De vil også være en aktør som blir forventet at skal uttale seg i forhold til bemanning og slikt sett må stå til rette for dårlige eller feilslåtte vurderinger. Ved å komme med føringer er de med på å legge premissene for hvordan politiet kan utføre tjenesten, og må derfor stå til ansvar for resultatet av dette.

Som etatens øverste ledelse må det også være rimelig å anta at POD har interesse av å få formidlet behovet for økte ressurser for at deres organ skal kunne være rustet til å levere bedre resultat og et bedre produkt.

Uttalelser fra POD vil, etter mitt skjønn, gjerne være de som i størst grad bærer preg av saklighet, men nettopp derfor kan de ha vanskelig for å nå ut gjennom media med sine saklige synspunkt. De oppnår dermed kanskje ikke den tilstrekkelige ”sjokkeffekten” som gjerne behøves for å få gjennomslag.

4. Synlig politi

4.1 Politiets forebyggende virksomhet

Forebygging er en prioritert del av politiets arbeid. Politiloven § 1 annet ledd ”Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig” (Politoloven). Stortingsmelding 42 fra 2005 setter krav om et politi med sivilt preg som er forankret i lokalbefolkningen. Videre at forebyggende tjeneste er der hvor hovedvekten av politiets oppgaver skal legges (St. meld nr 42, 2005). Som det er vist ovenfor er utelivsrelaterte voldstilfeller et problem som det er ønskelig å ta tak i. Jeg ser det derfor som interessant å se på hvilke strategier politiet velger å anvende i forhold til forebygging av dette problemet.

4.2 Synlig politi i praksis

Min erfaring med synlig politi i situasjoner med utelivsrelaterte voldstilfeller dreier seg i stor grad rundt hva jeg selv erfarte i løpet av praksisåret, men også mediefokuseringen fra hovedsakelig Oslo og Stavanger. I tillegg gjør jeg meg noen refleksjoner da jeg ser politiet som publikum.

Min erfaring fra praksisåret er at det var et klart fokus på at den utelivsrelaterte voldsproblematikken. Det forelå et behov for å forebygge denne volden ved å gjennomføre konkrete tiltak og benytte seg av bestemte virkemidler. Disse virkemidlene fremsto for meg ikke som veldig avanserte eller krevende, men i utgangspunktet relativt enkle og greie tiltak.

Det første virkemiddelet som ble bevisst brukt var refleksvest/refleksjakker. En signalgul vest/jakke synes rett og slett bedre enn en sort skinnjakke eller en grå feltjakke. Her kan det også vises til en slags positiv omfordelingseffekt. Ved at de patruljene som er ute viser veldig godt igjen vil det kunne danne et inntrykk av at det er mer politi enn det i realiteten er. At alle skulle bruke vest ble tydelig presisert, og mitt inntrykk var at dette stort sett ble gjort. En ulempe med bruk av vest kunne være taktiske disposisjoner som tilsa at det ikke var hensiktsmessig å bruke den. Allikevel ville det være fort gjort å ta av vesten, så jeg ser det som et virkemiddel med få reelle ulemper.

Det neste virkemiddelet jeg vil ta tak i er hvor politiet valgte å parkere i forbindelse med patruljering. Ved å parkere på strategiske steder ville bilen kunne sees av flere og derfor øke

synligheten. I tillegg til at bilene i seg selv ble synlige av denne parkeringen gikk vi også ut for å patruljere til fots. Da oppnådde en bedre kontakt med publikum. Jeg oppfattet det som at de lettere kom bort for å prate og det var lettere for oss å få med oss hva som skjedde i området. En spredning av ressursene kan også være med på å gi en positiv omfordelingseffekt som fører til at det virker som om det er mer politi enn det i realiteten er.

Neste virkemiddel jeg relaterer til det å være synlig politi som ble brukt i Stavanger var bruken av rapporteringsskjema ovenfor utesteder. Dette var skjema som gjorde at vi måtte innom ulike utesteder for å kontrollere at alt sto i orden i forhold til vakter, at det ikke var overfylt, at skjenkebestyrer var tilstede m.m. Den primære funksjonen til disse rapporteringsskjemaene var å undersøke at betingelsene for skjenkebevillingen ble overholdt. Et eventuelt mislighold av dette var noe som i seg selv kunne medføre ordensmessige problemer med tanke på eksempelvis overskjenking eller overfylte lokaler. I tillegg til primærfunksjonen fikk vi også god tilbakemelding fra aktørene i utelivsbransjen. De forholdene vi skulle sjekke var, slik jeg oppfattet det, stort sett i orden. Det førte til at vi fikk en dialog med utelivsbransjen i ”fredstid”, som var et begrep jeg hørte ble brukt av flere jeg traff på. Istedenfor at de bare så politiet når noen gjester hos dem måtte tas hånd, så fikk vi møtt dem når forholdene var rolige. Da kunne vi ha en normal tone med dem, og jeg oppfattet det som en god måte å bygge relasjoner mellom ”oss og dem” på.

En ulempe med en slik måte å drive polititjenesten på vil være at det er relativt ressurskrevende, og det setter krav til at de patruljene som er på jobb er samlet og konsentrert rundt et relativt lite område. Dette var noe som igjen kunne gå ut over politioppgaver utenfor bykjernen. Øvrige oppdrag måtte gjerne nedprioriteres og dette kunne da gå ut over dem som ønsket hjelp til øvrige politioppgaver.

Samtidig medførte det en ekstra belastning på mannskapene da turnusen i Stavanger var organisert slik at det var en overvekt av nattevakter de helgene en hadde vakt. Dette blir for øvrig antagelser og personavhengig i forhold til om en slik turnus føles som en belastning for de operative mannskapene. Selv om det blir antagelser mener jeg allikevel det bør være en del av helhetsvurderingen i forhold til valg av strategi i forhold til gjennomføringen av tjenesten.

4.3 Hva sier forskningen om synlig politi?

4.3.1 Strategier om forebyggende politiarbeid

Denne måten å drive politiarbeid vil jeg i hovedsak si dreier seg om situasjonell og lokalorientert forebygging. Jeg vil derfor redegjøre i korte trekk for grunnlaget for disse teoriene og hva som ligger bak dem.

Situasjonell forebygging kan beskrives som ”å forebygge kriminalitet gjennom å endre de fysiske omgivelsene rundt en kriminell handling” (Lie, 2011, s. 252). Innenfor teorien om situasjonell forebygging ligger det to grunnteorier som forklarer hva som fører til at en kriminell handling blir begått. Dette er rasjonell aktør-teorien som, kort fortalt, går ut på at mennesket handler for å unngå det ubehagelige og oppnå det lystbetonte. Dette fører til at det blir foretatt en avveining ut fra hvordan situasjonen er, og resultatet av denne avveiningen blir et rasjonelt valg om en skal begå lovbruddet eller la være (Lie, 2011, s. 253). I tillegg til dette er også situasjonell forebygging basert på rutineaktivitetsteorien.

I følge rutineaktivitetsteorien vil alle mennesker begå lovbrudd så lenge forholdene ligger til rette for det. Normal grådighet og egoisme er tilstrekkelige forklaringer på kriminell motivasjon. For å forebygge kriminalitet må man derfor påvirke muligheten for å begå lovbrudd. Rutineaktivitetsteorien mener at hvis følgende tre elementer inntreffer på en gang vil et lovbrudd skje; en motivert gjerningsperson, et tilgjengelig objekt og mangel på voktere (Lie, 2011, s. 259).

Dette er en beskrivelse som konkluderer med at for å forebygge kriminalitet må lovbrudd gjøres mindre lønnsomme, mer risikable og vanskeligere å utføre, i tillegg til å minske muligheten for bortforklaringer (Lie, 2011, s. 261).

”Lokalorientert politiarbeid handler om å skape trygghet og forebygge kriminalitet gjennom å styrke samarbeidet mellom politi og publikum” (Lie, 2011, s. 183). Lie presenterer videre fire kjennetegn som er fremtredende i de fleste definisjoner av begrepet. Disse er at politiets arbeid er desentralisert. Det foreligger et samarbeid med lokalsamfunnet og at publikum er definert som en viktig bidragsyter for å vurdere og legge premisser for politiets arbeid. Videre at det foreligger en lokal analyse som resulterer i at lokalkunnskapen ligger til grunn for tilnærmingen politiet har til et problem. Og til slutt at det fører til en opplevd trygghet og at dette er et mål i seg selv i tillegg til den rene kriminalitetsforebyggende delen (Lie, 2011, s. 184). Politiets synlige arbeid oppfyller kravene i forhold til å kunne regnes som lokalorientert forebyggende arbeid. Det er desentralisert da det vil være på lokalt nivå en må bestemme hvordan denne tjenesten utføres. En kan si det er et samarbeid med lokalbefolkningen i form

av at det ikke er ønskelig med voldsproblemer i utelivsområdene. Som lederen i bydelsutvalget på Grünerløkka snakker om: ”det vi primært ønsker, er mer gående politi og sykkelpoliti. Å kjøre digre politibiler gjennom Sofienbergparken sent på kvelden skaper avstand til politiet” (Aas, Runhovde, Strype, & Bjørge, 2007, s. 151). Dette bruker jeg for å vise at det både er ønskelig med politi, men at også lokalbefolkningen, her representert ved leder av Bydelsutvalget har en formening om hvordan polititjenesten skal utføres. Vedrørende punktet om lokal analyse vil dette gjerne være varierende i hvor stor grad dette er formalisert, eller om det baserer seg på erfaring, antagelser og tanker til tjenstepersonene som bestemmer hvordan tjenesten skal utføres. Når det gjelder det siste punktet som går på folks opplevde trygghet kan vi se til Aas 2007, s. 114. Tabellen her viser at det er flere politipatruljer som er det gjennomsnittlig viktigste punktet i forhold til hvilke tiltak som skal til for at man skal føle seg trygg.

4.3.2 Forsøk med nærpolti i Danmark

I Danmark ble det på slutten av 1990-tallet forsøkt med det de kaller nærpolti. ”Politiet skulle ikke sitte og gjøre papirarbeid og tvinne tommeltotter på politistasjonene, men ut og være der hvor folk bodde og ferdes” min oversettelse av (Balvig & Holmberg, 2004, s. 158). Noe av kritikken mot dette prosjektet gikk ut på en økt oppmerksomhet rundt kriminalitet generelt uten at det ble tatt med at risikoen for å bli utsatt for kriminalitet i seg selv var ganske lav (Lie, 2011, s. 190). Effekten av å øke fokuset på kriminalitet i områder hvor det er trygt og hvor befolkningen i utgangspunktet føler seg trygge kan virke mot sin hensikt. Siden det er lite kriminalitet har en lite muligheter for å gjøre drastiske endringer til det bedre og man gir seg selv da et vanskelig utgangspunkt. Dette kan da føre til at det eneste befolkningen sitter igjen med er et økt fokus på kriminalitet uten at de merker noe forskjell.

For å anvende undersøkelsen i lys av min problemstilling vil det være aktuelt å se på hvor politiets innsats blir satt inn. De områdene i sentrum som prioriteres av politiet bør være de områdene hvor det er behov for denne innsatsen. Dersom det hadde blitt patruljert steder hvor det ellers var fredelig ville, som vi så ovenfor, det kunne føre til en økt skepsis og utrygghet. En viktig oppgave, sammen med andre aktuelle aktører, vil derfor bli å definere hvor det er behov for politiets innsats for så å sette den inn der, vil det kunne føre til en positiv effekt.

4.3.3 ”Hot Spot Policing”

”Hot spot policing” som begrep har sammenheng med hvilke områder som er aktuelle for politiets søkelys. Såkalte ”hot spots” blir brukt om steder hvor det er større sannsynlighet for

at det skjer hendelser som vil være avhengig av politiets inngripen (Weisburd & Braga, 2006, s. 229). Dermed blir hot spot policing at det blir et økt fokus på de aktuelle områdene og at de dermed får en økt patruljeoppmerksomhet. Denne metoden å drive politiarbeid på kan nært knyttes til tankegrunnlaget som ligger bak den situasjonelle delen av forebyggende politiarbeid i forhold til økt oppdagelsesrisiko eller økt anstrengelse som jeg var inne på ovenfor. Som bakgrunn for begrepet så Weisburd og Braga på metoder som var benyttet og undersøkt på 70- og 80-tallet. Det disse metodene i hovedsak viser er at det er begrenset hvor stor påvirkning politiet har i forhold til å forebygge, og at det er vanskelig å se sammenheng mellom økt patruljering og nedgang i kriminalitet (Weisburd & Braga, 2006, s. 227). Blant annet ser de på undersøkelser fra Minneapolis hvor 50 prosent av henvendelsene og utrykningene kom fra kun tre prosent av adressene. Dermed kunne det være interessant å se på betydningen av de ulike stedene som ble oppsøkt, og verdien av å prioritere disse i forbindelse med den proaktive polititjenesten. Det vises til at det ”er tydelig at det kan oppnås kriminalitetsforebyggende fordeler ved å bruke hot spot policing som fremgangsmåte, men det må samtidig sees på hvordan det påvirker livet til folk som bor i de områder som blir satt fokus på” min oversettelse av (Weisburd & Braga, 2006, s. 239).

Samtidig vises det til begrensninger ved denne måten å utføre politiarbeid på. Effekten som en oppnår ved et slikt fokus er i hovedsak knyttet til de ordensmessige problemene og ikke i så stor grad til ren nedgang i kriminalitet, men i størst grad så en at effekten var kort og forbigående (Weisburd & Braga, 2006, s. 246). Vel så viktig blir det også å se om dette har mulighet til å virke reelt forebyggende. Med dette mener jeg at det kan bli en lettvinnt løsning og bare ordne opp på stedet, uten å se på hva som er årsaken til at problemene oppstår (Weisburd & Braga, 2006, s. 247). Da en i stor grad ikke klarer å gjøre dette vil politiarbeidet kun bære preg av å være ”brannslukking” og reaktivt arbeid. En slik definering av problemområder og da også definering av dem som bor der som et problem kan på sikt kunne medføre en stigmatisering av beboerne (Weisburd & Braga, 2006, s. 254). Dette kan også medføre at profetien om et problemområde blir selvoppfyllende. Ved at politiet har fokus på et område og øker innsatsen inn mot dette vil de også kunne oppdage mer kriminalitet i kraft av at de legger ned ekstra ressurser på dette området.

5. Hva er virkningen?

5.1 Forebygger synlig politi?

På bakgrunn av tidligere nevnte forhold som omhandler politiets arbeidsoppgaver og at forebygging er en vesentlig oppgave for politiet vil det være nødvendig å ta en vurdering av om det arbeidet en gjør virker. Synlig politi slik jeg har definert det tidligere i oppgaven er en metode for å kunne forebygge kriminalitet og i denne sammenhengen: vold i forbindelse med utelivsrelaterte problemstillinger. Jeg skal nedenfor se på denne måten å drive forebyggende arbeid, og hvilke muligheter og begrensninger politiet har.

Som jeg har sett på ovenfor er *måten* en driver synlig politiarbeid på vesentlig for om det har en virkning. Slik jeg ser det vil det være avgjørende at forholdene er allment oppfattet som et problem for at politiets innsats skal ha en positiv effekt. Dette begrunner jeg med at i de områder eller situasjoner hvor det normalt ikke er behov for politiets innsats så vil politiets tilstedeværelse bli møtt med skepsis og som et tegn på at noe ikke er som det skal eller burde være. Eksempelvis vil en politibil under utrykning i et ellers stille og rolig område kunne føre til at de som bor der blir bekymret og tenker på hvor barn og familiemedlemmer er i øyeblikket. Politiets inntreden blir møtt med skepsis og bekymring siden politiets tilstedeværelse indikerer at noe har skjedd, eller at noe er galt

I svært mange situasjoner har politiet en selvsagt plass, fravær av politiet vil bli oppfattet som negativt. I alle disse sammenhengene representerer synlig politi det normale og bidrar gjennom sin tilstedeværelse til å inngi trygghet og ro.

Hvilken effekt har så det synlige politiet i en situasjon utenfor et utested? Hvis vi ser dette i lys av trekkene ved den situasjonelle forebyggingen vil jeg først forsøke å belyse dette i forhold til den rasjonelle aktør- teorien. En av faktorene i forhold til vurderingen av om en skal gjøre noe straffbart, i dette tilfellet slå til noen, er risikoen for å bli tatt og deretter konsekvensene dersom en blir tatt. For at en skal bli tatt for å utøve vold vil det være avhengig av om politiet ser hva som skjer og deretter om de velger å reagere på det. Dersom den potensielle lovovertrederen regner det som sannsynlig at han blir oppdaget i det han slår til noen vil dette kunne være med på å veie hans handlingsalternativer i retning av ikke å utføre den handlingen. I tillegg dersom han vet at konsekvensene er at det blir foretatt en

reaksjon som vil føre til en negativ sanksjon ovenfor ham selv vil dette og kunne være med på å forhindre at han gjennomfører det.

På den andre siden mener jeg det er nødvendig å vurdere hvor rasjonell en potensiell voldsutøver er i en spent situasjon. Dersom en tar utgangspunkt i at det er rasjonelle valg som blir foretatt tar en da også som utgangspunkt at den som begår en handling har oversikt nok til å kunne gjennomføre dette valget. Jeg stiller meg spørrende til om en person med promille etter å ha vært på byen som i affekt slår til noen fordi de dultet borti han, hvorvidt denne evner å foreta det riktige valget. Og dermed om han ville endret valget hadde det vært synlig politi til stede.

Dette kan likevel ikke settes direkte opp mot hverandre da en gjentakende og stadig bruk av mye synlig politi vil kunne være med på å skape en endring i folks tenkemønster. Dersom ”alle” vet at det ”alltid” står politi et sted vil det kunne sette seg i ryggmargen og da heve terskelen i forhold til å gjøre noe en rasjonelt sett egentlig ikke vil gjøre. På samme måte kan en snakke om en positiv omfordelingseffekt i forhold til at en antagelse om at det alltid er politi til stede kan ha samme effekt som om det faktisk skulle være det.

Dersom en øker oppdagelsesrisikoen vil en minke tilbøyeligheten til å gjennomføre den handlingen en risikerer å bli oppdaget i å gjøre. Som et av virkemidlene fra rutineaktivitetsteorien som ble presentert tidligere ser en her at en da bruker økt oppdagelsesrisiko som forebyggende virkemiddel.

5.2 Trygghetsfølelsen som en trygghetsfaktor?

Publikums trygghetsfølelse ser jeg på som en viktig og interessant faktor. Publikums mulighet til, på en trygg måte, å benytte seg av det nærmiljøet har å by på vil kunne være avhengig av at nærmiljøet oppfattes som trygt.

”Økning i antall politipatruljer som utpekes som det viktigste tiltaket for å skape trygghet, (...) Ønsket om mer politi kommer også tydelig til uttrykk i den tidligere omtalte politireformundersøkelsen (Politidirektoratet 2006)” (Aas, Runhovde, Strype, & Bjørge, 2007, s. 114). Aas nevner videre at det har vært gjort undersøkelser på dette området som har gitt varierende resultat, og at en derfor må være varsom ved å sammenligne i for stor grad norske forhold med de forhold hvor spesielt «The Kansas City preventive patrol experiment» er foretatt (Aas, Runhovde, Strype, & Bjørge, 2007, s. 115).

Jeg har tidligere i oppgaven vist til undersøkelsen med det danske nærhetspolitiet, der og finner en eksempel på at befolkningen ønsker å se politiet ”En undersøkelse, som ACNielsen*AIM A/S utførte for Rigspolitiet i september 1999, viste for eksempel, at tre av fire borgere var enige i følgende påstand «Jeg ville føle større trygghet, hvis politiet i større omfang patruljerte gatene»” min oversettelse av (Balvig & Holmberg, 2004, s. 174).

Her vil jeg igjen trekke inn min egen erfaring som jeg nevnte under eksempelet fra vakten natt til 1.mai. Da flere av publikum kom bort til oss og ga uttrykk for at de satte pris på at vi var der, da det gjorde det tryggere og kjekkere å dra på byen. Selv om undersøkelsene ikke gir et godt grunnlag for å bevise den faktiske effekten dette vil ha så er mitt inntrykk at dersom flere har det bra og føler seg komfortable og trygge når de er ute i offentlig rom vil dette også kunne ha en positiv forebyggende effekt ovenfor dem.

6. Oppsummering og avslutning

Det er vanskelig å komme frem til noe godt svar på hva virkningen av synlig politi i forhold til utelivsrelaterte voldstilfeller er. Ved å se på de momenter jeg har valgt å ta høyde for kommer jeg til at ved å bruke relativt enkle virkemidler, og å ha en helhetlig strategi så vil en sørge for å være tilstede og da *kunne* forhindre utøvelsen av vold. Derimot om dette er noe som gir en langvarig vedvarende forebyggende effekt eller om det er en effekt som kun vil ha virkning mens faktisk politiet står og ser på er vanskeligere å gi et godt svar på.

For å belyse temaet og problemstillingen har jeg i denne oppgaven valgt å gi en presentasjon av hva utelivsrelaterte voldstilfeller er og i hvilket omfang det dreier seg om. Jeg har sett på det jeg har kalt ulike virkelighetsbeskrivelser og hvordan og hvorfor de ulike aktørene presenterer sitt bilde av virkeligheten som de gjør. Deretter viste jeg til politiets virksomhet og at forebyggende arbeid er en prioritert oppgave for politiet, før jeg så på ulike forebyggingsstrategier som var aktuelle for min oppgave.

Videre presenterte jeg ulike teorier og undersøkelser som er gjort innenfor lignende problemstillinger. Hoveddelen av oppgaven min har gått ut på å vurdere de ulike teorier opp mot min erfaring samt å drøfte disse i forhold til om det har vært en virkning. Avslutningsvis så jeg på graden av virkning, samt utfordringer ved politiets forebyggende arbeid i henhold til min problemstilling

7. Litteraturliste

Balvig, F., & Holmberg, L. (2004). *Politi og tryghed: Forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Christie, N. (1997). Sosial kontroll. I L. & Finstad, *Kriminologi* (ss. 91-98). Oslo: Pax.

Killengreen, I. (2010, Januar 6). *Regjeringen*. Hentet Mai 10, 2012 fra Politidirektoratet: <http://www.regjeringen.no/pages/2243248/Politidirektoratet.pdf>

Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Politi-loven. (u.d.). *Lov om politiet av 4. august 1995 nr 53*.

Rogalands Avis. (2011, Oktober 26). *Nyheter*. Hentet Mai 10, 2012 fra <http://www.rogalandsavis.no/nyheter/article5782346.ece>

St. meld nr 42. (2005, Juni 24). Justis- og politidepartementet. *St. meld nr 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis- og politidepartementet.

Stavanger Aftenblad. (2011, Oktober 17). *Nyheter*. Hentet Mai 10, 2012 fra Lokalt: Stavanger: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/stavanger/--Stavanger-er-verre-enn-Oslo-2880391.html#.T6tvBOj0iSo>

Thorsen, L. R., Lid, S., & Stene, R. J. (2009). *Kriminalitet og Rettsvesen 2009*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

VG Nett. (2008, Desember 19). *VG Nett*. Hentet Mai 7, 2012 fra Nyheter: Innenriks: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=545464>

Weisburd, D., & Braga, A. A. (2006). *Police Innovation Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aas, G., Runhovde, S. R., Strype, J., & Bjørge, T. (2007). *Tyggheit i det offentlige rom*. Oslo: PHS Forskning.

8. Selvvalgt pensum

Balvig, F., & Holmberg, L. (2004). *Politi og tryghed: Forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Pensum: Kap 1 og 6 (48 sider)

Weisburd, D., & Braga, A. A. (2006). *Police Innovation Contrasting Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press. Pensum: Kap 12 og 13 (38 sider)

Aas, G., Runhovde, S. R., Strype, J., & Bjørge, T. (2007). *Tyggheit i det offentlige rom*. Oslo: PHS Forskning. (250 sider)